

DUŽNOST ILI IZBOR

Pitanje vakcinacije i nevakcinacije djece

Kod jednog broja roditelja javlja se nedoumica vezana za potrebu davanja ponovljenih doza vakcina. Pedijatri i imunolozi, međutim, ističu kako se mjerljiv odgovor antitijela ne razvija kod sve djece nakon samo jedne doze, tako da će ponovljena ili tzv. buster doza, izazvati takav odgovor kod čak 100 posto djece. To je razlog zbog kojeg se vakcine daju više puta, sa izuzetkom BSG, koja po rođenju ima funkciju da spriječi nastanak teških formi tuberkuloze

Autorke: Anđela Stešević i Violeta Hajrizaj

Svjetska zdravstvena organizacija (SZO) procjenjuje da svake godine imunizacija spasi između dva i tri miliona života širom svijeta, a da prevencija bolesti vakcinacijom predstavlja najekonomičniju dostupnu intervenciju u zdravstvu. Uobičajene dječije bolesti prethodnih generacija postale su sve rjeđe zahvaljujući vakcini, dok su se programi masovne imunizacije pokazali uspješnim u kontroli ili čak eradikaciji nekih oboljenja.

Trenutno imamo vakcine za sprečavanje više od 20 smrtonosnih bolesti. Prije nego što je masovna kampanja vakcinacije eliminisala sve prirodne pojave Variole 1980. godine, bolest je ugrozila 60 odsto svjetske populacije i uzrokovala smrt kod jednog od četiri pacijenta. Zahvaljujući vakcini, čovječanstvo je ovu bolest iskorijenilo.

Nakon što je SZO 1988. godine pokrenula Globalnu inicijativu za iskorijenjavanje poliomijelitisa, prijavljeni slučajevi ovog oboljenja opali su za 99 odsto. Procjenjuje se da je paraliza spriječena kod 10 miliona ljudi. Između 2000. i 2014. godine, broj umrlih od morbila (ili malih boginja) pao je za 79 odsto širom svijeta. Nažalost, iskorijenjivanje ove bolesti još uvijek zavisi od informisanosti ljudi.

ISKUSTVA RODITELJA

Kada su u pitanju prijevremeno rođene bebe, rutinska imunizacija nedonoščadi se često odlaže, jer mnogi pedijatri misle da bi oštećeni imuni sistem beba mogao značajno da potisne reakcije na antigene vakcine i smanji zaštitne efekte vakcinacije.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Usljed epidemije koronavirusa, sistem vakcinacije polako gubi svoju redovnost. Trenutni fokus medicinskog osoblja je da na pandemiji, s tim što se i ostale medicinske potrebe i dalje moraju kontinuirano podmirivati.

Nevenka Kapičić, majka dvoje djece, apeluje na roditelje da redovno vakcinišu svoju djecu i da im na taj način stvore preduslove za zdravu i srećnu budućnost.

- Svijet nam upravo nedvosmisleno pokazuje kako on izgleda bez vakcine. Suludo je vratiti se u period nekih bolesti koje su vakcine iskorijenile, ne iskoristiti prednosti civilizacijskog napretka i jasne benefite medicine. Takođe je suludo polemizirati sa antivakcinaškim strujama i podleći njihovom uticaju, te donijeti odluku da svoje dijete ne vakcinišete - kazala je Nevenka.

Prema njenom mišljenju, trend vakcinacije opada na svjetskom nivou, a to prati i Balkan. Uprkos tome, redovnost vakcinacije kod nas još uvijek ima stabilan kontinuitet, koji se mora održavati.

Nevenka ističe da je neophodno da po pitanju vakcinacije djece slušamo pedijatra.

“Pitanje vakcinacije djeteta nije lično pitanje, već se ono odnosi na širu zajednicu. Ukoliko trend nevakcinacije rapidno poraste, to će se odraziti na sve. Ujedno nije na roditeljima da donesu takvu odluku u ime djeteta, koje bi kasnije na svojoj koži moglo osjećati teške bolesti od kojih ga roditelji nisu imunizacijom odbranili, a mogli su i to vrlo jednostavno”, ukazala je ona.

Kapičićeva je dodala da je ključna uloga države u pogledu toga da li se djeca vakcinišu i da li postoji neki mehanizam kojim bi se mogla usmjeriti na vakcinaciju.

“Ona je ta koja mora svoje zakonske okvire usmjeriti ka poštovanju sistema vakcinacije za dobrobit djece i društva i izgraditi efikasan sistem kažnjavanja u slučaju nevakcinacije. Naš mentalitet ne reaguje na sugestije i savjete, već na novčane kazne, pa to treba sistemski koristiti u korektivne svrhe”, smatra Kapičić.

Kapičićeva kaže da je manji procenat roditelja u dilemi kada treba da vakcinišu svoju djecu i da na njega jači utisak ostavljaju određene struje na društvenim mrežama i antivakcinaške propagande. Na njih mora djelovati zdravstveni sistem i edukacijom i drugim mjerama, kako ne bi ostalo prostora za dilemu.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Sličnog razmišljanja je i sagovornik **Enis Eminović**, otac djevojčice koju “čuva kao malo vode na dlanu”. On savjesne roditelje savjetuje da što redovnije vakcinišu svoju djecu, a ukoliko vakcinacija izostane onda ih treba sankcionisati. “Roditelji moraju imati jasnu sliku pred očima da ne postoje jasni naučni dokazi da postoji bilo kakva veza između vakcinisanja i nekih teških stanja koja se dovode u vezu sa njima, ali isto tako nema ni dokaza da je vakcina potpuno bezbjedna. U svakom slučaju, nema razloga za strah, jer ozbiljne nuspojave javljaju se znatno rjeđe nego komplikacije bolesti u slučaju nevakcinacije”, kaže Enis Eminović.

DRUGA STRANA PRIČE

Jedna tridesetdevetogodišnja majka, koja je željela da ostane anonimna, ispričala nam je da je uredno vakcinisala prvo dijete do navršenih 12 mjeseci, a drugo nije uopšte. Sve do marta 2012. godine ona je smatrala da je vakcina bitna, pa samim tim nije dovodila u pitanje njenu efikasnost, sastav, proizvođača.

“Zašto bi u jedno zdravo rođeno dijete ubrizgavali ikakve hemijske supstance, za koje ne znamo kako će reagovati, da li postoji neki genetski faktor koji sa vakcinom može izazvati ko zna kakve posljedice u daljem razvoju. Da ne pričam o djeci koja po rođenju imaju neke komplikacije i da im se nešto za šta ne znamo da li im šteti ili ne šteti. Mnogo su veće šanse da se javi komplikacija od vakcine nego da beba pokupi TBC ili hepatitis B. Ovo je 21. vijek i uslovi života su se znatno poboljšali”, ističe ona.

Lična iskustva ove majke koja je devedesetih godina vakcinisana i nisu baš najbolja. Bio je rat, i tada se niko nije bavio vakcinama. Sjeća se da su svi poslije neke vakcine, negdje u IV ili V razredu imali ranu na mjestu gdje su primili tu vakcinu koja je mjesecima gnojila i dobijali su temperature. Početkom januara 2013. godine, nepunih mjesec i po dana od MMR vakcine, primijetila je na djetetu blage oteku na desnom koljenu, lijevom skočnom zglobu i prstima desne ruke. Dijete je bilo premalo, nepune dvije godine, dijagnozu niko nije mogao da uspostavi, a nalazi su bili uredni.

“Prošli smo agoniju dok se nije pojavila doktorica sa “Instituta za reumatologiju” iz Beograda, koja je postavila dijagnozu dječiji artritisa (JIA dijagnoza) koji spada u autoimune bolesti. Medicina zvanično nema lijek, samo može da se dovodi u stanje remisije. Reumatskog je karaktera i oboljelji nerijetko sa ovom dijagnozom kroz desetak godina postaju invalidi u većoj ili manjoj mjeri”, kaže ova majka.

Dodaje da je trudnoća bila uredna kao i sam porođaj. Porodila se na pragu svoje tridesete. Suprug je isto godište kao ona, oboje su zdravi i bez ikakvih težih oboljenja. Genetski faktor je isključen, niko nije imao reumu ili artritisa u porodici u skorijoj prošlosti.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Kao roditelj počela je da istražuje o vakcinaciji i to je jedan od razloga zašto nije vakcinisala svoje drugo dijete. Ukoliko dođe do trećeg, kaže da neće ni njega.

“Nakon uspostavljanja dijagnoze krenula sam kao roditelj da istražujem o čemu se radi i kako dijete od nepune dvije godine može dobiti neizlječivu reumu?! Nisam ni znala da to postoji sve dok nijesmo ušli u taj začarani krug bolnica, strašnih priča roditelja, dijagnoza, djece toliko bolesne da nikada neće moći normalno da funkcionišu. Čudno mi je bilo da su sva ta djeca vakcinisana i da se u većini slučajeva problem desio ubrzo nakon primanja neke od vakcina”, kazala je ona.

Pitala je doktore i pedijatre i sve ljude iz struke da li je MMR njenom djetetu “nakačio” staračku bolest do kraja života. Niko nije rekao da nije, što ona smatra čudnim. Odgovarali su diplomatski, da je vakcina vjerovatno bila okidač.

“Šta znači to, ako pucam u Vas možda ćete preživjeti možda ne. Čudno objašnjenje, ali je jedino koje imaju da mi ponude kao struka”, priča razočarano majka.

U to vrijeme već je krenulo da se šuška, dosta stidljivo, o štetnosti vakcina i njenim vezama sa autizmom. To je njenu sumnju još više podstaklo da dalje čita i pita o čemu se radi. Trudila se se da dođe do ozbiljnijih tekstova o sastavu vakcina i nus pojavama da bi donijela najbolju odluku za dijete koje ima i ono koje će tek doći.

Ona smatra da ljudi treba da se informišu, čitaju, posmatraju svoje dijete što više i da onda donesu odluke.

“Ja to nisam uradila sa svojim prvim djetetom, nego sam uradila tako kako drugi kažu i jer to tako treba. Sada zvanična medicina i država peru ruke od nas, a moje devetogodišnje dijete se zajedno s nama nosi sa bolešću”, priča ljutito naša sagovornica.

I druga naša anonimna sagovornica odlučila se na nevakcinaciju u jednom momentu, iako nije imala direktnog negativnog iskustva sa vakcinama.

“Sa vakcinama smo prestali jer su deca u bližem okruženju imala posljedice koje se skoro sa sigurnošću mogu pripisati vakcinama - juvelinarni artritis posle MMR-a, privremena (dva mjeseca) paraliza posle OPV vakcine i dijabetes nakon Hib vakcine. Nailazili smo na ljekare i medicinske radnike koji su pokušavali da nas primoraju da vakcinišemo djecu i poznanike koji su, ničim izazvani, pokušavali da nam nametnu svoje mišljenje o vakcinama. Ali smo ostali istrajni u svojoj odluci”, istakla je ova majka.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

MIŠLJENJE STRUKE

“I danas se smatra da je vakcinacija ne samo jedna od najvećih medicinskih dostignuća, već jedna od najvažnijih otkrića naše civilizacije. Od gotovo empirijskog porijekla vakcinologije do današnje vakcinomije, naše znanje je značajno evoluiralo i naučili smo važne lekcije. Iako je glavni cilj vakcine direktna zaštita od određenog mikroorganizma, odnosno bolesti koju on prouzrokuje, obim vakcinacije se proširio otkrićem da vakcine također mogu zaštititi nevakcinisane ljude postizanjem kolektivnog imuniteta tzv. zaštitnim efektom stada ili čak da određene vakcine mogu zaštititi i od drugih bolesti osim onih za koje su primarno dizajnirane, takozvanim heterolognim efektima”, rekao nam je D.S, pedijatar i imunolog-specijalista. On ističe kako je jedna od kontinuirano najefikasnijih vakcina zapravo ona protiv bjesnila, jer ukoliko pacijent ne primi odgovarajuću zaštitu, smrtnost je sto postotna.

Stručnjaci tvrde da je, zbog nemogućnosti imunog sistema novorođenčadi da se samostalno izbori sa infekcijom, vakcinacija suštinska. Rana vakcinacija se sve češće ističe kao globalni zdravstveni prioritet. Kod novorođenčadi se rutinski koristi BCG vakcina, kao i vakcina protiv hepatitisa B. Medicinski radnici ističu kako je BCG jedna od najkorišćenijih vakcina u svijetu, sa preko tri milijarde vakcinisanih ljudi i izvrsnom i dokazanom visokom efikasnošću. Izuzetak čine prijevremeno rođene bebe, jer među imunolozima vlada konsenzus, da bi nerazvijen imuni sistem ove djece potisnuo antigene vakcine i time smanjio njen zaštitni efekat.

Naš sagovornik decidno ističe da djeca ne dobijaju previše vakcina odjednom, tim prije što je dijete prije rođenja okruženo sterilnom sredinom, dok je već pri činu rođenja izloženo mikrobima koji se uobičajeno nalaze u ljudskom organizmu. Međutim, kontakt sa pojedinim patogenim mikrobima prije navršene prve godine života, dovodi do teških posljedica i visoke stope smrtnosti, karakteristične za istorijske periode prije otkrića vakcina. Kalendar vakcinacija se osmišljava s obzirom na imunološku konstituciju karakterističnu za određeni uzrast, ili na osnovu stepena rizika od nastanka infekcije.

Kod jednog broja roditelja javlja se nedoumica vezana za potrebu davanja ponovljenih doza vakcina. Pedijatri i imunolozi, međutim, ističu kako se mjerljiv odgovor antitijela ne razvija kod sve djece nakon samo jedne doze, tako da će ponovljena ili tzv. buster doza, izazvati takav odgovor kod čak 100 odsto djece. To je razlog zbog kojeg se vakcine daju više puta, s izuzetkom pomenute BSG, koja po rođenju ima funkciju da spriječi nastanak teških formi tuberkuloze.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

Važno je istaći da nivo antitijela u ljudskom organizmu opada vremenom, pa je neophodno ponovo primiti pojedine vakcine. Tako antitetanus zaštita primljena u osamnaestoj godini života, štiti narednih deset godina od ove ozbiljne bolesti.

Zagovornici vakcinacije često u polu-šali ističu kako su svi protivnici masovne vakcinacije i sami vakcinisani. Same vakcine su vremenom napredovale. Primjera radi, nekad se koristila vakcina protiv velikog kašlja, koja je često izazivala povišenu temperaturu, pa i ozbiljnije neželjene efekte, dok danas sadrži oslabljeni toksin bakterije-izazivača ove bolesti, koji gotovo da ne izaziva bilo kakve neželjene efekte.

Medicinski naučnici ističu činjenicu da to što već decenijama nema oboljelih od rubeola, difterije, morbila ili velikog kašlja, do mjere u kojoj se brojni zdravstveni radnici, osobito u srednje razvijenim i razvijenim zemljama, nikada nijesu susreli sa pacijentima oboljelim od tih bolesti, ne znači da patogeni uzročnik nije prisutan u sredini ili populaciji. Upravo je imunitet uzrokovan vakcinacijom taj koji uspijeva da eliminiše uzročnika prije nego li izazove bolest. Takođe, nikada se ne smije isključiti mogućnost da će neka zarazna bolest biti „uvezena“ iz drugih zemalja, iako više nije prisutna u našoj, pa se zato uvijek vrše aktivni nadzori na npr. Polio virus. Činilo bi se neodgovornim smatrati da je uzročnik bolesti nestao ukoliko se samo oboljenje više ne registruje: naprotiv, on je prisutan, ali ga upravo redovna vakcinacija drži pod kontrolom.

IZMEĐU LIČNE I KOLEKTIVNE BEZBJEDNOSTI

Čini se da znatno više razloga ide u prilog nastavku prakse masovne vakcinacije djece, jer je rizik od pojave nekontrolisanih epidemija i širenja zaraznih bolesti, kao i povećanja morbiditeta kod najnježnije populacije, znatno veći od nedokazanog efekta koji vakcinacija može imati kod malog procenta populacije u kojoj se rijetki neželjeni efekti javljaju. Pritom, što se više članova ljudske populacije imunizuje, pa i vještačkim putem, tj. putem masovne vakcinacije, time je i cjelokupna populacija bolje zaštićena od zaraze. Jer, što je neki bacil u većoj mjeri zarazan (virulentan), to je veći i procenat populacije koji mora biti obuhvaćen programima vakcinacije i imunizacije.

Nesumnjivo, postoje osobe kod kojih je vakcina kontraindikovana, baš kao što je to slučaj i sa bilo kojim lijekom. Ali, čini se da je teško prihvatiti mišljenje po kome zbog takvih izolovanih i, u ovom trenutku, i dalje nedokazanih slučajeva, treba rizikovati zdravlje i život, kako sopstvenog djeteta, tako i drugih, koji bi izvjesno bili ugroženi u slučaju da se dozvoli da budu izloženi patogenima bez ikakve zaštite. Ipak, solidarnost i saosjećanje prema eventualnim žrtvama kontraindikovane reakcije na vakcinaciju, navodi nas,

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.

ne na izbjegavanje vakcina, već na to da društvo, mediji, pa i organizacije poput SZO, moraju izvršiti pritisak na farmaceutsku industriju, da transparentno ispita takve slučajeve i učini sve kako bi nove vakcine učinili tehnološki naprednijim i bezbjednim za sve.

This project was funded, in part, through a U.S. Embassy grant. The opinions, findings, and conclusions or recommendations expressed herein are those of the author(s) and do not necessarily reflect those of the Department of State.

Ovaj projekat je dijelom finansirala Ambasada SAD u Podgorici. Mišljenja, nalazi, zaključci ili preporuke koji su ovdje izneseni su stav autora i ne odražavaju nužno stav Stejt dipartmenta/Vlade SAD.